

Pagini de eroism în lupta pentru apărarea patriei (Oltenia, 14 august - 11 noiembrie 1916)

LUCHIAN DEACONU

La 14/27 august 1916, după doi ani de neutralitate, România intra în război alături de forțele Antantei care promiteau satisfacerea desideratului unirii Transilvaniei cu Țara. România nu intra în război pentru a cotorpi și anexa teritorii străine, ci din dorința realizării aspirațiilor sale seculare de desăvârșire a unității statale. Exprimând adeziunea întregului popor la realizarea acestui ideal, vestea trecerii trupelor române în Transilvania a străbătut ca un fulger țara, electrizând masele. Pretutindeni, la orașe și la sate, țărani, muncitorii, meseriașii, intelectualii, toate păturile populației, au primit hotărârea începerii luptei pentru dezrobirea fraților de peste munte cu o însuflețire de nedescris. De la o margine la alta, țara fremăta de bucurie. „Tocmai pe la 11 1/2 noaptea, scria George Mil. Demetrescu, arătând ecoul hotărârii de mobilizare generală la Craiova, ne deșteptam în sunetul metalic al clopotelor de la biserici și strigătul puternic al goarnelor militare ce în tăcerea nopții, în notele lor războinice, vestesc orașului întreg, țării, decretarea mobilizării, deci războiul. De departe se auzeau tot mai deslușit goarnele și uralele mulțimii ce vine înspre centrul orașului. Războiul începea!... Momentul decisiv sosise. De el se leagă de aci înainte soarta întregului nostru neam⁽¹⁾. La Turnu Severin, ziua de 14 august s-a scurs într-o liniște aparentă, de înfrigurată așteptare. La ora 4 a.m. a sosit în localitate Regimentul I Vânători care a fost cantonat în pădurea Balotei. Toți soldații erau gata de luptă. În primele ore ale nopții reflectoarele se fugăreau pe Dunăre supraveghind orice mișcare. Când, la miezul nopții, s-a sunat mobilizarea, urale nesfârșite au izbucnit la Turnu Severin și în Serbia care „poate își aștepta mîntuirea prin intrarea noastră în acțiune⁽²⁾. De pe un monitor austriac, s-a tras asupra orașului. Primul ostaș român este secerat de gloanțele inamice, soldatul Tivis Constantin, din Regimentul I Vânători, căzînd la datorie. De la Șimian și de pe dealul Vulturului canonada tunurilor românești ripostează atacurilor inamicului. Războiul începuse. Trupele române încep să treacă frontiera, care despărțea artificial pe fiii aceluiși popor, atacînd pe toată întinderea zonei, de la Orșova pînă la Dorna.

Mobilizarea s-a făcut în mijlocul unui entuziasm de nedescris, locuitorii „alergînd cu toții, cîntînd și chiuind, la chemarea patriei“³⁾. Gîndurile tuturor se îndreptau cu încredere către realizarea visului de veacuri al celor de-o limbă și de un neam, unirea într-un singur stat, eliberarea românilor transilvăneni. La Turnu Severin, Craiova, Tîrgu-Jiu, Caracal și în alte localități, tineri sub 20 de ani s-au prezentat la cercurile militare cerînd să fie înrolați ca voluntari în armată. Populația județelor Mehedinți, Gorj, Dolj, Romanați și Vîlcea a manifestat o adeziune totală la lupta pentru eliberarea fraților de peste munți. Adeziunea sa totală s-a manifestat prin înrolări voluntare⁴⁾, strîngerea și confecționarea de obiecte pentru soldați⁵⁾, donații⁶⁾ etc. Unitățile militare care se îndreptau spre front au fost întîmpinate în localitățile Olteniei cu îndemnuri și urări de victorie, cu urale și flori. Sate întregi, bătrîni, femei și copii, au lăsat munca și au străbătut zeci de kilometri spre a-i încuraja pe vitejii care porneau să-i dezrobească pe frații de peste munți⁷⁾.

Luptele date în perioada 15—20 august 1916 s-au terminat cu victorii ale trupelor române care au avut în primele zile o superioritate evidentă față de inamic 2,4—1 la infanterie și 3—1 la artilerie⁸⁾. Ostașii Armatei 1 române au dat puternice lovituri inamicului la Cerna, Ozoina, Alion în Valea Petroșenilor și la Cîsnădie. La 19 august 1916, soldații Regimentului I Vînători au cucerit Alionul înfigînd pe vîrfurile muntelui Ozoina un steag tricolor⁹⁾. În localitățile de peste munți, ostașii noștri au fost întîmpinați cu flori și nespusă bucurie de populația românească¹⁰⁾.

Dar, cu toate succesele înregistrate, pînă la 28 august 1916, Armata I n-a atins obiectivele stabilite pentru prima etapă a campaniei. Între altele aceasta se datora și faptului că la 21 și 27 august, în urma atacării României din sud, două divizii au fost retrase pentru a fi trimise în Dobrogea, raportul de forțe schimbîndu-se, la sfîrșitul lunii august și începutul lunii septembrie, unitățile Armatei I au dat lupte grele cu unitățile dușmane din sectorul Jiu, constituite în „Grupul Kneussl“. La 6 septembrie 1916, ca urmare a situației grele create în Dobrogea, Marele Cartier General român a ordonat armatelor din Transilvania să treacă la apărare. În fața armatei române începea o nouă etapă, de eforturi extraordinare pentru apărare pămîntului străbun în fața invaziei inamice. În primele zile ale lui septembrie 1916, Armata 9 germană și-a concentrat aproape toate forțele împotriva Corpului I român, instalat la sud de Sibiu, pe aliniamentul Avrig, Șelimbreg, Gura Ruiului. Raportul de forțe era acum net favorabil inamicului: 1,6—1 infanterie, 6,4—1 în cavalerie și peste 4—1 în artilerie. Planului Comandamentului german era de a distruge grupul român situat la sud de Sibiu

printr-un atac de front și apoi, printr-o manevră de învăluire asupra singurei căi de comunicație de pe Valea Oltului, să pună Corpul I român într-o situație dificilă. Între 9—11 septembrie, Corpul Alpin german a efectuat mișcarea de învăluire cu intenția de a intercepta șoseaua de pe Valea Oltului, în vreme ce Armata 9 germană și-a concentrat forțele în vederea declanșării atacului. După o masivă pregătire de artilerie, în dimineața de 13 septembrie armata germană a trecut la ofensivă. Cu toată superioritatea inamicului, unitățile române au rezistat eroic înscriind memorabile acte de vitejie în lupta de apărare a patriei. La Cîineni, un grup de 13 țărani, adunați și înarmați de locotenent colonelul Toma Popescu, au respins, timp de trei ore, încercările Corpului Alpin de a cuceri podul și de a pătrunde în Cîineni. Menținerea acestui important punct a permis apoi desfășurarea acțiunilor pentru degajarea defileului Oltului ¹¹⁾. Pînă în seara de 15 inamicul a dat atacuri violente în această zonă. În noaptea de 15/16, Corpul I român a fost nevoit să se retragă în interiorul defileului Oltului. Cu toate acestea, inamicul, care dispunea de o superioritate zdrobitoare numerică și tehnică, nu reușise să nimicească unitățile române de la sud de Sibiu care au rezistat eroic asalturilor dușmanului, apărînd fiecare palmă de pămînt românesc.

În vreme ce la sud de Sibiu se dădeau lupte aprige, în Valea Jiului erau semnalate atacuri parțiale, neînsemnate. Aici, în zilele de 13 și 14 septembrie trupele române au respins unitățile inamicului și au cucerit noi poziții. Forța atacului dușman se va muta aici după 20 septembrie cînd presiunea armatei germane s-a întesit considerabil. Alarmat de rezistența românilor, inamicul folosește gaze asfixiante, obligînd forțele române să se retragă, după ce au fost distruse minele de cărbuni de la Petroșani. Între 23—30 septembrie, urmează o perioadă de acalmie pe Valea Jiului, luptele reducîndu-se la mici hărțuiri și la atacuri de artilerie. A doua jumătate a lunii septembrie înregistrează intensificarea atacurilor inamicului asupra localităților de pe malul Dunării, Oltenia fiind supusă unor presiuni din flancuri care au fost înfruntate de ostași și populație. La 17 septembrie, s-a respins o primă încercare de debarcare a inamicului la Corabia ¹²⁾. La 18 septembrie, timp de două ore, orașul Calafat a fost supus unui intens bombardament de artilerie care a provocat mari stricăciuni și victime ¹³⁾. Duelurile de artilerie dintre Calafat și Vidin s-au repetat la 28 și 29 septembrie.

Retrase la adăpostul barierei muntoase, trupele române și-au refăcut dispozitivul strategic, reușind, în luna octombrie, să zdrobească prima încercare a armatelor a 9-a germană și 1 austro-ungară de a rupe apărarea Carpaților. La Olt, ofensiva inamicului a fost oprită. În cursul

luptelor de la Coți, pe Valea Oltului, a căzut vitejește, alături de alți ostași și ofițeri, generalul Praporgescu. Încercînd să străpungă rezistența românească, să treacă munții și să ocupe întregul teritoriu românesc, comandamentele german și austro-ungar, după concentrarea unor puternice forțe, au atacat simultan în zona curburii Carpaților și la Jiu. În fața diviziei a 11-a române de la Jiu, inamicul a masat numeroase unități : 18 batalioane, 28 escadroane și 22 1/2 baterii, raportul de forțe fiind net în favoarea germanilor și austro-ungurilor ¹⁴). În dimineața de 10 octombrie, după o îndelungată pregătire de artilerie, grupul Kneussl a trecut la ofensivă, atacînd la vest de Jiu, între defileul Surduc și dealul Arcani. Unitățile române, covîrșite de superioritatea numerică și tehnică a dușmanului au făcut totul pentru a păstra pozițiile. Cu toată rezistența eroică a românilor, inamicul a continuat ofensiva, în seara zilei de 13 octombrie o parte din grupul Kneussl atingînd linia Dobrița—Stănești—Sîmbotin—Birnici ¹⁵). Disputînd terenul pas cu pas, unitățile române, deși au suferit pierderi însemnate, au dat inamicului grele lovituri, slăbindu-i capacitatea de ofensivă. Printre cei căzuți în luptele de acum a fost și generalul Dragalina, numit comandantul Armatei I la 12 octombrie, al cărui nume s-a înscris în rîndul eroilor neamului, alături de miile de jertfe pe care le-a dat poporul român pentru independență și unitate, pentru oprirea invaziei inamice. La Vălari, locuitorii satului au tras asupra soldaților germani. Drept represalii, inamicul a dat foc satului, iar țăranul Dumitru Fîcea Frătuțu a fost împușcat ¹⁶). În aceste zile de grea încercare, s-au înrolat voluntari numeroși tineri din satele Olteniei, între ei aflîndu-se și Ecaterina Teodoroiu ¹⁷).

După ce a primit întăriri, la 14 octombrie, Grupul de la Jiu, comandat de colonelul Atanasiu, a trecut la contraofensivă în vederea respingerii inamicului. Luptele cele mai violente s-au dat la centrul Diviziei, unde dușmanul își crease un cap de pod îndreptîndu-se amenințător spre Tîrgu-Jiu. O companie germană reușise chiar să înainteze spre podul de peste Jiu fiind gata să intre în oraș. Pericolul era mare deoarece în fața dușmanului nu se găsea nici o unitate românească ¹⁸), dar inamicul n-a putut cuceri Tîrgu-Jiul.

La chemarea clopotelor și goarnelor, cetățenii orașului, animați de adînc patriotism și cu un eroism mai presus de laudă, au organizat apărarea localității, oprindu-l pe inamic la marginea Jiului ¹⁹). Iată cum descrie un martor ocular bătălia : „Cînd inamicul credea că va cuceri prin număr covîrșitor și cu trupe încercate și bine pregătite de război însuși orașul Tîrgu-Jiu, copiii cercetași, femeii, milițieni, tînăr și bătrîn, au alergat să-și apere cu vitejie căminele, oprind năvala vrăjmașă la podul Jiului. Înșiruiți în perfectă ordine de bătaie în afara digului

de apărare contra apei Jiului ei au știut să-l transforme într-o clipă măreață, într-o adevărată tranșee de luptă. În timp ce bătrînii și femeile aduceau în brațe și saci cartușele necesare, cei mai tineri, amestecați cu milițienii, au trecut apoi la atac. Respingînd și contraatacînd de mai multe ori pe inamic, după patru ore de luptă, vrăjmașul era respins definitiv iar orașul salvat²⁰). Aici, pe malul Jiului, alături de batalionul de bătrîni milițeni, au luptat cu vitejie țîrgoveți, țărani, profesori, femei și copii. Din rîndul lor, tînăra cercetașă Ecaterina Teodoroiu s-a distins prin curajul și înflăcărarea de care a dat dovadă. Printre luptătorii de la Jiu se mai aflau Ștefan Bobancu, un vajnic luptător pentru cauza unirii, profesorii Ioan Rizu, comandantul cohorții de cercetași „Domnul Tudor“ și Radu Liviu, Ioan G. Slăvescu, în vîrstă de 85 de ani, tatăl a 7 ofițeri și alții²¹). Locuitorii Tîrgu-Jiului au rezistat cu vitejie în fața inamicului timp de patru ore pînă la sosirea unei subunități din Regimentul 59 infanterie care a alungat gruparea germană și a degajat orașul²²).

În același timp la centrul aliniamentului Diviziei 11 române a fost oprită înaintarea dușmanului iar în după amiaza zilei s-a trecut la ofensivă. La 14 octombrie unitățile române au dat puternice lovituri inamicului și în zona Surduc, Brădiceni, Dobrița, Schela. Situația unităților inamice devenise critică, comandamentul german ordonînd începerea retragerii. Fără a-l slăbi pe inamic, trupele române au hărțuit permanent unitățile dușmane provocîndu-le pierderi însemnate în oameni și materiale. Referindu-se la aceste lupte, generalul Falkenhayn va recunoaște că retragerea „s-a efectuat cu greutate ce abia pot fi descrise. Retragera cailor abia a mai fost posibilă. Pentru tunuri și vehicule, însă, nu s-a mai putut face nimic; au trebuit să fie distruse și aruncate în prăpăstii...“²³).

Ostașii români au săvîrșit, în aceste zile, fapte de eroism înălțător. În noaptea de 14/15 octombrie, în timp ce infanteria germană se retrăgea, sublocotenentul Pătrășcoiu V. Nicolae din Regimentul 18 Gorj, cu o grupă de 30 de soldați, s-a strecurat printre liniile inamice și a capturat două baterii complete de obuziere de 105 mm, amplasate în localitatea Arsuri, în grădina casei părintești. Imediat după aceea, bateriile au fost îndreptate împotriva dușmanului. Fapta sa, scria N. Iorga, era dintre acelea care trebuia trecută „alături de victorii în comunicatul oficial“²⁴). Urmărirea armatelor inamice a continuat pînă la 22 octombrie. În cursul luptelor, trupele române au capturat peste 2000 de prizonieri și o bună parte din artileria inamicului, căruia i-au provocat numeroase pierderi în morți și răniți²⁵), bătăliile de la Jiu înscriindu-se printre cele mai reușite acțiuni desfășurate de armata română în timpul primului război mondial.

Concomitent cu puternicele bătălii de pe valea Jiului, inamicul a bombardat în repetate rânduri localitățile Calafat, Rast, Cetate, Corabia, cu intenția de a dispersa forțele românești și de a immobiliza însemnate unități militare pe granița cu Bulgaria.

Deși au urmat câteva zile de acalmie, inamicul nu renunțase la ocuparea României, concentrându-și forțele în vederea începerii unei noi ofensive. Populația Olteniei era ținută sub tensiune de aviața dușmană. La Tîrgu-Jiu și în alte localități au fost aruncate bombe²⁶). Condițiile de luptă erau din ce în ce mai grele. Vremea se înrăutățise simțitor în zona de dealuri și munți, unde aveau loc bătăliile. Venise iarna. Armata română avea de înfruntat acum, alături de trupele inamice ce primeau noi întăriri, zăpada, noroaietele și ceața groasă, ce acopereau munții și dealurile. După insuccesul ofensivei din octombrie, comandamentul suprem german a concentrat, în fața Grupului Jiu, puternice forțe, realizând o superioritate numerică de aproximativ 7/1, în vederea declanșării unui nou atac. Liniștea de pe celelalte fronturi i-a permis inamicului să trimită numeroase unități pe frontul românesc. În regiunea Petroșenilor au fost concentrați cam 60—65000 de soldați și peste 250 guri de foc. Însuși generalul Falkenhayn s-a deplasat aici pentru a conduce operațiile. În fața puhoiului inamic, comandantul român nu opunea mai mult de 20 000 de soldați și 100 de tunuri²⁷). Sprijinite de un puternic foc de artilerie, la 28 octombrie unitățile inamice au început ofensiva în pasurile Vulcan, Surduc și valea superioară a Motrului. Direcția principală a atacului german era la răsărit de Jiu. La 29 octombrie mortierele germane au prefăcut în ruine lucrările de apărare de la Bumbesti. În ziua de 30, Divizia 109 germană a reușit să ocupe gara Bumbesti. La Sîmbotin, ca și în alte localități, ostașii români s-au comportat ca niște viteji, dușmanul ocupînd comuna abia după al 7-lea atac. Aci, pe dealul Sîmbotinului, a căzut eroic sergentul Nicolae Teodoroiu din Regimentul 18 Gorj. Locul lui a fost luat de sora sa, Ecaterina Teodoroiu, care, închizîndu-i ochii i-a spus: „La revedere frate, te voi răzbuna eu“²⁸). Lupte sîngeroase s-au dat și în comunele Arsuri și Vălari fiind cedat și reocupat de trei ori²⁹). Fiecare palmă de pămînt a fost disputată de ostașii români cu un eroism legendar. Cei ce păzeau munții Gorjului au făcut adevărate minuni de vitejie reușind să țină în loc, câteva zile, covîrșitorul puhoi dușman. „Luptele duse de trupele noastre de la Jiu pe timpul 28—30 octombrie 1916 au fost grele, scria locotenent colonelul I. Cristescu, fiind nevoite să reziste contra unui inamic superior în număr și dotat cu puternice mijloace de foc“. Vitejia trupelor noastre a fost recunoscută chiar și de inamic, generalul Falkenhayn, în lucrarea sa consemna că: „Inamicul s-a bătut pretutindeni cu vitejie, a încercat să execute contraatacuri, însă a trebuit să se retragă spre sud“³⁰). Co-

mandanții sectoarelor, colonelul Jippa, colonelul Obogeanu și locotenent colonelul Trușculescu, au executat manevre simple și rapide rezistând vitejește în fața atacului furibund al dușmanului. Dar, strivite de forța colosală a inamicului, unitățile române au fost nevoite să se retragă de pe poziții. Puhoiul de soldați germani și austro-ungari s-a revărsat în valuri compacte peste pământul Gorjului, udat cu sângele a mii de soldați. „Zăgazul care ținuse două luni șuvoiul dușman se rupse și peste el valul furios se năpusti la vale, ca să întunece cîmpurile noastre“, scrie mai târziu istoricul C. Kirițescu³¹). În seara zilei de 31 octombrie, comandantul Diviziei 1 române a dispus retragerea unităților în vederea organizării unei linii de rezistență la nord de Tîrgu-Jiu. Situația grupului de la Jiu devenea din moment în moment mai critică, dar, raporta generalul Cocorăscu, „cu toate presiunile inamicului și forțele lui mult superioare, trupele noastre atacă și contraatacă cu o bravură demnă de toată lauda“³²). La 31 octombrie, s-au dat lupte violente la nord de Tîrgu-Jiu, iar în seara lui 1 noiembrie trupele române, covârșite de superioritatea inamicului, s-au retras pe linia Stănești, Curtișoara, Bîrcaciul, Sîmbotinu de Jiu, Arsuri, Horezu, Vaideei, Tîrgul, Stăncești. Ocupantul pătrunsese adînc pe pământul țării înroșit de sângele vitejilor ostași³³). În noaptea de 1/2 noiembrie trupele dușmane au intrat în oraș supunîndu-l unui jaf cumplit. Mobile, obiecte de artă și valoare au fost distruse. S-au tăiat găini și găște pe covoare de Smirna, s-a făcut foc din parchete, s-au înțepat cu baionetele saltelele și fotoliile. În cele mai multe case ferestrele și jaluzelele au fost sfărîmate, proviziile risipite³⁴). Începea o perioadă de doi ani de jafuri, maltratări și schingiuri fără seamăn.

Retrase la sud de Tîrgu-Jiu, trupele noastre au rezistat un timp pe linia Copăcioasa — Dănești — Cîrbești — Bălăcești — Șomănești. Iarna, ploile, drumurile desfundate transformaseră retragerea într-o eroică luptă cu inamicul și cu natura, bătăliile fiind presărate cu nenumărate acte de vitejie. În zorii zilei de 4 noiembrie, conform ordinului de operații dat de generalul comandant, grupul, care se afla pe linia Stejerei — Poiana — Dealul lui Bran — Tîrculești — Brătuia — Dealul Curmătura — Rogojeni — Dealul Pîrîului, a atacat pozițiile inamicului. Unul dintre participanții la luptă, sublocotenentul de rezervă Victor Popescu, inițiatorul și organizatorul luptelor de partizani din 1917, descrie astfel clipele de zbucium ale soldaților Regimentului 18 Gorj: „La Brătuia ne așteptam la ofensiva grozavă pe care o începuseră nemții și ne așteptam și la deznodămîntul care ni se pregătea. Am început fiecare să ne facem tranșee... Văzîndu-ne comandantul că sîntem cam triști și ne așteptam la zile grele, ne-a chemat la raport. Colonelul Nicolau și colonelul Jippa au încercat să ne îmbărbăteze și să ne spună: „Dragii mei,

nu vă îngrijați, fiindcă armata noastră a luat măsuri și ne vin în grabă ajutoare... care au și debarcat la Filiași³⁵). Înfruntarea cu inamicul a fost aprigă. Lupta a durat toată ziua cu o înverșunare fără seamăn, pierzându-se și recâștigându-se pozițiile de mai multe ori³⁶). Multe grupuri de ostași români au fost încercuite. Refuzând să cadă prizonieri, soldații români au intrat în păduri cu intenția de a se reintegra în unitățile române iar cei ce n-au reușit se vor constitui în grupul de partizani care va hărțui necontenit inamicul.

Evenimentele desfășurate în Oltenia în primele zile ale lui noiembrie 1916, dramatismul retragerii trupelor de la Jiu, Cerna și Olt au evidențiat încă odată patriotismul înflăcărat și înălțător al masei de ostași, dăruirea supremă pentru apărarea fiecărei palme de pământ strămoșesc.

Concomitent cu acțiunile din valea Jiului, inamicul a forțat invadarea Olteniei pe Cerna și pe Olt. La 29 și 30 octombrie, după groaznice lupte de stradă în care armata noastră a făcut din nou dovada unui înalt eroism, Brigada 2 cicliști și Brigada Szivo au cucerit Orșova. Pentru fiecare casă, pentru fiecare stradă, ostașii români s-au bătut cu înverșunare. A urmat, în această zonă, o perioadă de acalmie, punctată doar de acțiunile de patrulare și de artilerie ale dușmanului. Pătrunderea adâncă a armatelor germane și austro-ungare pe valea Jiului crease o situație extrem de dificilă pentru grupul Cerna. În aceste condiții, unitățile române s-au retras spre Drobeta Turnu-Severin și de aci, pe la sud de șoseaua națională, spre Craiova. Pericolul încercuirii unităților române de aci devenise iminent la 5 noiembrie când unități de cavalerie inamice au năvălit pe valea Motrului spre Strehaia, au ocupat orașul, au tăiat linia ferată spre Tîmna și au întrerupt legăturile telefonice și telegrafice cu Grupul Cerna³⁸). La 6 noiembrie, detașamentul comandat de colonelul Tăutu, aflat în retragere spre Bolboși — Covrigi — Corcova — Samarinești, a fost atacat din toate părțile de inamic la liziera de sud-est a satului Bolboși³⁹). Presiunea trupelor dușmane creștea zi de zi. Unitățile germane și austro-ungare înaintau rapid pe văile Jiului, Gilortului și Amaradiei; la 6 noiembrie Grupul Kuhne ocupase Filiașul iar unitățile de pe valea Amaradiei ajunseseră la Hurezani⁴⁰).

Raportul statului major al Armatei I română este edificator pentru situația extrem de grea în care se aflau trupele noastre: „La Jiu, Diviziile 1 și 17 continuă retragerea dezordonată, urmărite aproape de cavaleria inamică. Nu avem nici o știre de la aceste forțe, legăturile telefonice fiind întrerupte, posibil că trupele sînt aproape de Craiova. De la Cerna și colonel Tăutu nici o știre. Situația trupelor ce formează Armata I în Oltenia este foarte îngrijorată aici, cu unitățile rupte, de-

zorganizate, moralul foarte scăzut, mă tem că am pierdut orice putere de rezistență⁴⁸). Evoluția ulterioară a evenimentelor a dovedit că orice rezistență în Oltenia era imposibilă. Peste tot ostașii români au rezistat cu hotărîre și vitejie⁴⁹), dar forțele inamicului erau mult superioare trupelor noastre.

Totodată, în acțiunea de apărare a Olteniei, se înregistrează ca un fenomen general faptul că populația satelor și orașelor se alătură ostașilor sau organizează acțiuni proprii de rezistență în fața trupelor dușmane⁴³).

De la Filiași, grosul unităților germane și-a continuat înaintarea spre Craiova iar un detașament s-a îndreptat de la Strehaia spre Drobeta Turnu-Severin pentru a cădea în spatele Grupului Cerna. Era amenințat acum unul din cele mai mari orașe ale României, Craiova, important centru economic și comercial, nodul a 8 șosele și 5 căi ferate, „centrul comerțului de grîne al uneia din cele mai bogate regiuni agricole din Europa⁴⁴). Populația orașului de reședință a Corpului 1 armată, cea care nu putuse să pornească în pribegie, îi aștepta cu groază pe invadatori. La 6 noiembrie, comandamentul Armatei I ordonase ca trupele române să nu lupte pentru apărarea orașului, pentru a nu-l expune bombardamentelor, ci să-l ocolească urmînd linia de retragere spre Slatina⁴⁵). În ziua de 7 noiembrie autoritățile administrative județene și comunale au părăsit Craiova. În aceste condiții, mai multe sute de orășeni s-au adunat la prefectura poliției și au desemnat o comisie administrativă comunală constituită din C. Poenaru, I.B. Georgescu, G.D. Pencioiu, A. Cîncea, D. Angelescu-Urziceanu, G. Ionescu, H. Mendel, M. Beligrădeanu și D. Polichron⁴⁶). Avangarda inamicului atinsese linia Romanești — Ișalnița — Melinești — Zătrenii de Sus — Nisipi, amenințînd Craiova⁴⁷).

În ziua de 8 noiembrie, la orele 9 dimineața, primele patrule germane au apărut la bariera Severinului. O delegație de craioveni, în frunte cu D. Gîrleșteanu, primul președinte al Curții de Apel, a ieșit în întîmpinarea năvălitorilor anunțînd capitularea fără luptă a orașului. Au fost ocupate imediat telegraful, poșta și celelalte instituții. Promisiunile căpitanului von Morso că populația va fi bine tratată s-au dovedit a fi făcute doar pentru a liniști spiritele și a cîștiga timp. Odată cu sosirea grosului infanteriei, comandată de generalul de divizie Schmidt von Kuobelsdorf, au fost devastate magazinele, cîrciumile, tîtîngeriile și numeroase locuințe. A doua zi s-a ordonat ca în timp de o oră orașul să predea 1000 de perechi de ghete cu șnur, membrii comisiei administrative fiind amenințați cu cravașa și închisoarea⁴⁸). La 10 noiembrie, cînd generalul Falkenhayn sosește la Craiova, Divizia 6 cavalerie germană luase podul de la Stoenesti și trecuse Oltul, Divizia 41

infanterie trecuse Oltul, Divizia 109 infanterie se afla la nord de Craiova, Divizia 11 bavareză la Gropșani, iar Divizia :03 era în marș de la Otetelișu spre Drăgășani⁴⁹). Au fost ocupate, rînd pe rînd, Drobeta Turnu Severin — la 9 noiembrie, Hotărani și Rîmnicu-Vîlcea la 11, Bechet la 12, Calafat la 13, Corabia la 26 noiembrie. Pe malul Oltețului, la Robănești, ostașii regimentului 9 Roșiori în rîndurile căruia se afla sergentul Gheorghe Donici, în vîrstă de 70 de ani, veteran din războiul de independență, au atacat o baterie de tunuri inamică înscriind una din cele mai luminoase pilde de eroism în istoria primului război mondial⁵⁰). Peste tot inamicul s-a izbit de rezistența înverșunată a unităților române și a populației.

După ce fusese ocupat la 9 noiembrie de către un detașament german ce venise dinspre Strehaia, orașul Drobeta Turnu Severin a fost martorul crîncenelor lupte ale Grupului Cerna în zilele de 10, 11 și 12 noiembrie pentru eliberarea sa. În urma înverșunatelor atacuri cîmpia de la nord de oraș a rămas acoperită cu cadavre și răniți⁵¹). Neizbutind să recucerească orașul unitățile române s-au retras de-a lungul Dunării, fiind amenințate la fiecare pas de trupe dușmane. În timpul retragerii, răspunzînd atacului unităților germane și austro-ungare, acest detașament și-a cîștigat prin curajul și energia sa „stima și admirația inamicului“⁵²). De la 11 noiembrie Grupul Cerna, format din 16 1/2 batalioane, 2 escadroane și 13 baterii din care 2 grele⁵³), a pierdut orice legătură cu armata română. Se afla singur în Oltenia ocupată de inamic încercînd, în condiții dramatice, lipsit de alte resurse, doar cu sprijinul locuitorilor, să reia legătura cu armata română. La 15 noiembrie, la Rogova, grupul Cerna a fost transformat în batalion, comanda fiind dată maiorului Guriță Ion⁵⁴). Retragerea, o adevărată „anabasis modernă“, a continuat în condiții dramatice. La 23 noiembrie, istoviți de lupte, fără armament și rezerve, ostașii Regimentului 17 Mehedinți au ajuns la Tia Mare, pe Olt, unde au găsit ambele maluri ocupate de nemți iar podurile distruse. Cu acest episod se încheie ultima rezistență a armatei române la vest de Olt. După aproape 3 săptămîni de lupte eroice, Grupul Cerna încheia cu glorie și onoare lupta pentru apărarea Olteniei și oprirea invaziei inamice. Au fost împușcați caii, iar tunurile, puștile și carele de muniții au fost strînse la un loc și li s-a dat foc. Drapelul regimentului, aquila și prășina au fost îngropate în pămînt pentru a fi scăpate de furia dușmanului. „Astfel se termina agonia regimentului în prima fază a războiului dus pentru făurirea dezrobirii și unirea fraților de același sînge“⁵⁵), consemna cartea de onoare a viteazului regiment. Întreg teritoriul Olteniei era ocupat, armatele germane și austro-ungare continuîndu-și planul de cucerire a întregului teritoriu al României.

Pe drumurile Olteniei, năpădite de invazia dușmană, coloane lungi de infanteriști și cavaleriști, nenumărate tunuri, convoiuri nesfârșite de căruțe, automobile grele se mișcau ca șuvoaiele ieșite dintr-un potop năpraznic spre răsărit. Pe marginea drumurilor, grupurile de cruci înfipte în pripă peste movilițe de pământ proaspăt, automobile stfărîmate, arme distruse, consemnau faptele de eroism ale armatei române care încerca, cu grele sacrificii, să oprească invazia dușmană, să apere independența patriei. Drumurile treceau prin localități pustiite, golite de populația care luase, îngrozită, drumul pribegiei, sau se retrăsese prin păduri. Convoaiele de care țărănești, mîinate de femei sau de copii, ajunse de coloanele dușmane, se înapoiau în satele pe care le părăsiseră în primul moment de spaimă. Duceau în suflet dorul de răzbunare, speranța că cei ce prădau casele și batjocoreau populația vor fi curînd alungați. Un vâl gros, de ceață, acoperea durerea și ura întregului popor împotriva cotropitorului, dorința de eliberare a pămîntului strămoșesc, populația Olteniei înscriind în anii ocupației o pilduitoare pagină de eroism prin energica mișcare de rezistență pe care a desfășurat-o.

B I B L I O G R A F I E

1. G. Mil. Demetrescu, **Istoria baroului Dolj**, Craiova, p. 180.
2. Arhiva Istorică Centrală, fondul Ministerul Instrucțiunii și Cultelor (în continuare : Arh. Ist. Centrală, Min. Instr. și Cultelor), dos. 956/1918, f. 1022.
3. C. Găvănescu, **Războiul nostru pentru întregirea neamului (august 1916 — aprilie 1918)**, Iași, 1918, p. 9.
4. Arhivele Statului Drobeta Tr. Severin, fondul Primăria Turnu-Severin (în continuare : Arh. St. Tr. Severin, Primăria Tr. Severin), inv. 12/1916, f. 4, 7, 8, 101, 107, 109, 113, 115, 124.
5. Arhivele Statului Craiova, fondul Prefectura Dolj (în continuare : Arh. St. Craiova, Pref. Dolj), inv. 446/1919, f. 1139.
6. *Ibidem*, inv. 95/1915, f. 82.
7. Arhivele Statului Caracal, fondul Prefectura Romanați (în continuare : Arh. St. Caracal, Pref. Romanați), inv. 24/1917, f. 196.
8. Ion Cupșa, **Armata română în campaniile din anii 1916—1917**, București, 1967, p. 51.
9. Arh. Ist. Centrală, Min. Instr. și Cultelor, dos. 956/1918, f. 1022. Paralel cu luptele duse în zona muntoasă, inamicul a organizat atacuri aeriene asupra orașului Turnu-Severin și a bombardat vama de la Cetate (Arh. St. Craiova, Pref. Dolj, inv. 2/1917, f. 6).
10. Kirișescu, C., **Poveștea sîntului nostru război**, București, 1930, p. 11—13.
11. C. Kirișescu, **Istoria pentru întregirea României 1916—1919**, ed. II, vol. I, București, 1922, p. 286.
12. Arh. St. Craiova, Pref. Dolj, inv. 2/1916. Nenumerotat.
13. *Ibidem*.
14. Ion Cupșa, **op. cit.**, p. 137.
15. Arhiva Ministerului Forțelor Armate, Secția sauzii istorice (în continuare : Arh. M.F.A., Studii ist.), inv. 264/1916, p. 14—16.
16. Monografia comunei Vălari (Gorj), manuscris, p. 91—92
17. Arh. M.F.A., dos. 214 A, f. 72.
18. *Ibidem*, Studii ist., dos. 43/1916, inv. 302), f. 58, 91, 101.
19. **România în timpul războiului 1916—1919**, Seria I, fascicole 3, p. 93—94.
20. Arh. M.F.A., Studii ist., dos. 43/1916 (inv. 302 B), f. 96.
21. *Ibidem*.

22. C. Kirilescu, **Istoria războiului pentru întregirea României**, vol. 1, p. 370, 371.
23. Falkenhayn, **Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor**, 1916/17. Traducere din limba germană, București, 1937, p. 127.
24. N. Iorga, **Războiul nostru în note zilnice**, vol. II, Craiova, p. 360.
25. Ion Cupșa, **op. cit.**, p. 143.
26. **Les sacrifices roumains pendant la guerre**, Paris, 1919, p. 50. C. Kirilescu notează că raportul de forțe era și mai mare: „inamicul avea 100 000 de soldați cu 30 000 de cai și 300 de tunuri iar românii numai 6 000 de oameni (**Povestea sfântului nostru război**, p. 106, 107).
28. Arh. M.F.A., dos. 214 A, p. 15.
29. **România în timpul războiului 1916—1918**, Seria I, fascicula 6, 97, 98.
30. Arh. M.F.A., Studii ist., dos. 610 A (inv. 572), f. 57.
31. C. Kirilescu, **Istoria războiului pentru întregirea României**, vol. 1, p. 381, 382.
32. Arh. M.F.A., Studii ist., dos. 302 (inv. 264), f. 21, 22.
33. **Ibidem**, f. 23.
34. V. Drăghicescu, **707 zile sub cultura pumnului german**, București 1920, p. 31.
35. Declarația lui Victor Popescu, aflată în colecția de benzi de magnetofon a Centrului de științe sociale Craiova (în continuare: Declarația lui V. Popescu).
36. Arh. M.F.A., Studii ist. dos. 610 A (inv. 572), f. 134.
37. Arh. St. Tr. Severin, fondul Prefectura Mehedinți (în continuare: Pref. Mehedinți), inv. 14/1919, f. 10. La 5 noiembrie au fost evacuați lucrătorii și funcționarii de la Șantierul naval din Tr. Severin (**Ibidem** fondul Șantierului naval, inv. 1/1918, f. 100).
38. Arh. St.M.F.A., studii ist., dos. 610 A (inv. 572), f. 156.
39. **Ibidem**, f. 199.
40. **Ibidem**, dos. 302 (inv. 264), f. 25—28.
41. **Ibidem**, dos. 610 A, inv. 572, f. 210.
42. La Filași s-a întâmplat un „mic incident“ consemnat de corespondentul de război german, Karl Rosner: „În graba retragerii românii și-au adunat tunurile. Deodată veni un automobil condus de doi inși... conducătorii se dau jos, îl leagă pe unul din tunuri... și, iată erau cît pe aci să dispară. Un soldat german, observînd faptul, împușcă în ultimul moment pe acești eroi români“ (Karl Rosner, **De la Sibiu pînă la Sivet**, București, 1917 p. 81, 82). La Filași a fost grav rănită Ecaterina Teodoroiu.
43. La Bustuchin în timp ce unitățile inamice înaintau pe valea Amaradiei prădînd și jefuind avutul sătenilor de pe creasta dealului au fost atacate cu arme, fiind rănit mortal un ofițer. Drept represalii, la 9 noiembrie, orele 16, au fost executați locuitorii Florea Răducan Popescu, Samoilă Răducan Popescu, Vasile Popescu și Nicolae Popescu (Arhiva comunei Bustuchin, Gorj), Registrul Stării Civile pentru morți 1916/1917, f. 4, 5). În ziua de 8 noiembrie locuitorii comunei Poiana Mare (Dolj) au capturat echipajul unui aeroplan german, demontat mitraliera și au sfărîmat motorul (Arh. St. Craiova, Pref. Dolj) inv. 47/1919, f. 109).
44. **Campania română din 1916**, Iași, 1918, p. 91.
45. Arh. M.F.A., Studii ist., dos. 610 A (inv. 572), f. 195.
46. Arh. St. Craiova, Pref. Dolj, inv. 122/1919, f. 300.
47. Arh. M.F.A., Studii de ist., dos. 610 A (inv. 572), f. 204.
48. Arh. St. Craiova, Pref. Dolj, inv. 122/1919, f. 300 v.
50. Arh. M.F.A., fondul Marele Stat Major, Secția III-a operații (în continuare: M.St.M.), dos. 127/1916 nenumerotat.
50. C. Kirilescu, **Popestea războiului nostru sfînt**, p. 119. La 21 mai 1936, la Padurea Pîrșani, a avut loc dezvelirea unei cruci pentru proslăvirea memoriei eroului național „Veteranul din 1877, sergentul Donici“, care „însuflețit de cel mai sublim avînt și curaj ostășesc a murit de moarte de erou în șarja de la Robănești“ (Arh. St. Craiova, Primăria Craiova, inv. 52/1936, f. 79).
51. Arh. St. Tr. Severin, fondul Primăria Turnu-Severin (în continuare: Prim. Tr. Severin), inv. 2/1917, f. 124.
52. **Campania română din 1916**, p. 90.
53. Arh. M.F.A., M.St.M., dos. 127/1916, nenumerotat.
54. **Ibidem**, dos. 460/10, p. 169.
55. **Ibidem**, p. 271.